

τα· Τιμῶσιν ἄρα ἀδιακρόπως τὴν μνήμην τῆς ἀγίας Λιδουίνης οἱ τρώγοντες χοιρέα καὶ μασσαπάδας καὶ μπακλαβάδας καὶ γαλατομπούρεκα καὶ μπισκότα καὶ τοὺς νεήλυδας ἐργολάβους καὶ τὰ λοιπὰ γλυκύσματα, ὅσα ἐπενόησαν οἱ μονάζοντες ὅπως συγκερῶσι τὸ τρεχὺ τοῦ ἀσκητικοῦ αὐτῶν βίου.

Τὴν ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδα ἡ παρασκευασίς τοῦ σάκχαρος ἐβελτιώθη μὲν ἀξιολόγως, ἀλλ' ἡ βελτίωσις ἔμεινε στάσιμος, καθὼ ἀσχολουμένων εἰς ταύτην τῶν φαρμακοποιῶν καὶ τῶν μοναχῶν, τούτων μόνον ἔχοντων τὸ προνόμιον τοῦ καθηδόνειν διὰ γλυκυτμάτων τὸν λάρυγγα τῶν πατέρων ἡμῶν. Μόνον δὲ περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΗ', ὡς εἵπομεν, ἐγένετο ἀληθὲς βιομηχανία.

Ὁ Bouaventure des Périers περιγράφει ἐν τῷ *Cymbalum mundi* τὸν τρόπον τῆς παρασκευασίας, ὅστις ἦτο ἀπαράλλακτος ὡς ὁ πρὸ εἰκοσιν ἐτῶν ἐν χρήσει κατὰ τὰς ἀποικίας· ἀλλὰ καὶ ἡ διύλυσις, καὶ τὸ κωνοειδὲς σχῆμα τοῦ σάκχαρος, καὶ ἄλλοι τινὲς τρόποι ἐγίνοντο ἀπαράλλακτως ὅπως καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ συνειθίζοντο οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

Τὴν ΙΖ' ἑκατονταετηρίδα ὁ Gui Patin λέγει ἐν τινι ἐπιστολῇ ταῦτα· « Συνδιαλεγόμενος χθὲς τὸ ἐσπέρας μετὰ τοῦ πρώτου προέδρου K. Lamoignon, ἠρωτήθην παρ' αὐτοῦ ἂν οἱ ἀρχαῖοι ἐγίνωσκον τὸ σάκχαρ· ἀπεκρίθην δὲ καταφατικῶς, προσθεὶς ὅτι ὁ Θεόφραστος (XVII) ὁμιλεῖ ἐν τῷ περὶ μέλιτος, οὗτινος λέγει τὰς γενέσεις τριττάς· ἀπὸ ἀνθίων, (τὸ κοινὸν μέλι), ἐκ τοῦ αἵρος, (τὸ μᾶνα τῶν Ἀράβων), καὶ ἀπὸ καλαμῶν, (τοῦτο τὸ σάκχαρ). Ἀλλὰ καὶ ὁ Πλίνιος ὀνομάζει αὐτὸ ἄλλας Ἰνδικόν· ὁ δὲ Γαληνὸς καὶ Διοσκορίδης τὸ ὠνόμασαν σάκχαρ, σπανιώτατον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. »

Ὁ Ἰησουΐτης Legrand d'Aussy ἐν τῇ περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ τῶν Γάλλων βίου ἱστορίᾳ, δημοσιευθείσῃ τὸ 1782, λέγει περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σάκχαρος ὅ,τι γινώσκομεν σήμερον· διηγεῖται ὁμῶς ὅτι τὸ 1778 δύο ἀδελφοὶ ἐκ Βουρδιγάλλων, οἱ Boucherie, ἀνήγγειλαν ὅτι ἐβελτίωσαν ἀξιολόγως τὴν διύλισιν αὐτοῦ. Ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἐξ ἐκατὸν λιτρῶν ἀκαθάρστου σάκχαρος ἐξῆγον συνήθως 67 λίτρας καθαροῦ, αὐτοὶ ἐβεβαίουν ὅτι ἐξῆγον διὰ νέου τρόπου 90. Ἐντοσούτῳ δύο μὲν χημικοὶ ἀμπεσώθησαν τὴν ἀξίαν τῆς βελτιώσεως, οἱ ἄλλοι δὲ διυλισταὶ ἀντιζήλιας ἐνεκα, δὲν συγκατένευσαν νὰ παραδεχθῶσι τὸν νέον τρόπον. Οἱ ἀδελφοὶ ὁμῶς κατέστησαν ἐν Βερσὺ διυλιστήριον κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησε πολλὴν φήμην. Εἰ δὲ καὶ κάλλιον ἦτο τὸ παρ' αὐτῶν παρασκευαζόμενον σάκχαρ, δὲν εἶχεν ὁμῶς καὶ τιμὴν ἀνωτέραν.

Ἡ ἐπανάστασις τῆς Γαλλίας καὶ οἱ πρώτοι πόλεμοι τῆς Αὐτοκρατορίας, ἀνεχαίτισαν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Γαλλικῆς βιομηχανίας· τὸ δὲ 1810 τὸ ἀπαγορευτικὸν σύστημα, καταστρέψαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐμπορίας, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν γέννησιν τοῦ ἐγγχωρίου σάκχαρος, προτιμηθέντος πρὸς τοῦτο ἐξ ὅλων τῶν σακχαροφόρων φυτῶν τοῦ πορφυροῦ τεύτλου (κοκκινोगουλίου).

Καὶ ἐπλουτίσθη μὲν ἡ ἐπιστήμη διὰ πολυτίμου ἀνακλύψεως, ἀλλὰ μόνη ἡ εἰρήνη ἀναπτύσσει τὰ τοιαῦτα εἰσργατήματα. Ἀπὸ τοῦ 1820 μέχρι τοῦ 1830 ἔτους τέσσαρες νομοὶ τῆς Γαλλίας προήγαγον ὅπως οὖν τὴν κατασκευὴν τοῦ σάκχαρος· οἱ γεωργοὶ κατασκεύαζον τοιοῦτο χάριν τῶν ἰδίων ἀναγκῶν, ἔστελλον δὲ καὶ εἰς Παρίσιους, ὅπου ὁμῶς καταβροναίτο. Ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀξία τοῦ ἐγγχωρίου προϊόντος, ὁ αἰμὸς συνετέλεσε δραστηρίως εἰς τὴν διύλισιν, ἡ τιμὴ ἐμετριάσθη, καὶ ὅλαι σχεδὸν αἱ κλάσεις τῆς κοινωνίας μεταχειρίσθησαν ἔκτοτε τὸ σάκχαρ.

(Κατὰ τὸ Γαλλικόν.)

Η ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος.

(Συνίημα. 18α φυλλ. 205 καὶ 206.)

— 300 —

Ἐδῶ τελειώνει ἡ πρώτη πρεσβεία τοῦ Βυσβίου. Ἀνεχώρησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐρῆκε τὴν 24 Ἰουνίου πάσχων σφοδρότατον συνέχῃ πυρετόν. Ἐμεινεν ἐνταῦθα δεκατέσσαρας ἡμέρας μέχρις ἐντελοῦς ἀναρρώσεως, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Βιέννην ἵνα δώτῃ λόγον εἰς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ νὰ πράξῃ τὰ περαιτέρω κατὰ τὴν Ἀῤῥῆσιν τῆς ἐξαμήνου ἀνακωχῆς.

Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Βιέννην, ὅπου ἀνυπομόνως ἐπεριμένετο, εὗρηκε τὸν διάδοχον τοῦ Φερδινάνδου Μαξιμιλιανὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ εἰς τοῦτον ἀνήγγειλε τὰ τῆς πρεσβείας, παραδοῦς καὶ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Σουλταίνου. Ἡ διαμονὴ του εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ὑπῆρξεν ὀλιγοχρόνιος, ὅσον ὃ ἀναλόγως τὰς δυνάμεις του, διότι οἱ κόποι καὶ αἱ συχναὶ καὶ πολὺπονοι περιοδεῖαι, τοσοῦτον τὸν εἶχον καταστήσει ἰσχνόν, ὥστε πολλοὶ φίλοι ἐπίστευαν ὅτι τὸν ἐπότισαν δηλητήριον οἱ Τούρκοι. Ὅλα ταῦτα τὸν παρεκίνησαν νὰ ζητήτῃ ὃ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ τὰ πολιτικὰ τῆς Τουρκίας· ἀλλ' ὁ Μαξιμιλιανός, μὴ δυνάμενος νὰ τὸν ἀπακηρώσῃ δι' ἄλλον ἀρμοδιωτέρου, τὸν διέταξε νὰ φέρῃ ἐκ νέου γράμματα πρὸς τὸν Σουλταίνον, καὶ νὰ διαμείνῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν μέχρι συνομολογήσεως νέας συνθήκης. Ἀνεχώρησε λοιπὸν καὶ δεῦτερον ἀπὸ Βιέννης τὸν Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ μετὰ διήμερον ὁδοιπορίαν, ἐρῆκεν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἰαννουαρίου.

Κατὰ κακὴν τοῦ τύχην τὰ νέα γράμματα δὲν ἤρσαν εἰς τοὺς Τούρκους μεγιστάνας, καὶ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας τὸν ἔλεγαν, ὅτι πιθανὸν εἶναι ὁ Σουλτάνος, ὅστις πρὸ μικροῦ ἐπέστρεψε νικηφόρος καὶ ὑπερήφανος ἀπὸ τὴν κατὰ Περσῶν ἐκστράτειαν, νὰ τὸν ὀργισθῇ καὶ ρέψῃ εἰς εἰρκτήν, ἢ νὰ τὸν ἀποπέμψῃ ἡκρωτηριασμένον τὴν ρίαν καὶ τὰ ὠτὰ εἰς

τὸν κύριόν του τὸν Μαξιμιλιανόν (1). Ταύτην τὴν ἀλαζονείαν ἐξιστορῶν ὁ πρέσβυς λέγει, ὅτι ἡ πολυχρόνιος εὐτυχία τῶν Ὀθωμανικῶν ὀπλῶν ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Σουλεϊμάνον καὶ τοὺς πασσάδας τοιαύτην ἀλαζονείαν ὥς ἐνομίζοντο ἱκανοὶ πᾶσαν δυσκολίαν νὰ ὑπερνικήσωσι, καὶ πᾶσαν βασιλείαν νὰ κατακτήσωσι (2). Μόνος ὁ Ρουστάν, ὁ μέγας βεζύρης, ἀντικτήσας τοῦ Σουλτάνου τὴν εὐνοίαν, ἀνεκούφιζε τὴν ταλαιπωρίαν τοῦ πρέσβεως, καὶ διὰ τῆς φροντίδος αὐτοῦ, κατέλυσεν εἰς οἰκίαν ὑψηλὴν, πανταχόθεν περικυκλωμένην ἀπὸ τείχη, βλέπουσαν τὴν Προποντίδα, τὸν χιανοσκεπὴ Ὀλυμπον, καὶ μέγα μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπροτίμησε νὰ καταλύσῃ ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ὄχι εἰς τὸ Στυροδρόμιον ὅπου ἦταν ἄλλοι πρέσβεις, διὰ νὰ ἦναι πλησιέστερον τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ ταχύτερα νὰ μανθάνῃ πάντα τὰ ἀφορῶντα τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους (3). Ἡ θέσις τῆς οἰκίας ταύτης ἦτο, νομίζω, πλησίον τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ τῆς ἀγορᾶς πρὸς τὸ ἵπποδρόμιον. Φρουροὺς εἶχεν ἐκ τῶν Γενιτζάρων τινάς, λεγομένους *Tzavusades*, κατὰ τῶν ὁποίων πολλάκις πικρότατα παραιοῦνται. Τὸν ἐρραύρουν ὡς αἰχμάλωτον μᾶλλον ἢ ὡς πρέσβυν, μὴ συγχωροῦντες ξένους νὰ εἰσέλθωσι, πολλάκις δὲ καὶ τὸν πρέσβυν αὐτὸν ἐξερχόμενον ἐμποδίζοντες. Περί δύσιν ἡλίου ἔλκειαν τὰς πύλας ὅλας τῆς οἰκίας, καὶ λαμβάνοντες τὰς κλεῖς, ἤρχοντο πάλιν ἐνωρίς τὸ πρωὶ καὶ ἤνοιγαν. Τοιοῦτοτρόπως ἔμενε τὴν νύκτα κατὰκλειστος μεθ' ἐνὸς φρουροῦ, μὴ δυνάμενος, ὡς λέγει, μήτε ν' ἀνοίξῃ μήτε νὰ κλείσῃ. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ἐπὶ πολλὴν καιρὸν ὁ βίος του· μὴ ἔχων μήτε μίαν μετὰ ξένων ἢ φίλων συγκοινωνίαν, ἐσύναζεν εἰς τὴν εὐρύχωρον οἰκίαν του ὄρνεα, καὶ παντοῖα ἐγχώρια τετράποδα, τῶν ὁποίων τὴν γέννησιν, τοὺς ἔρωτας καὶ τὰ ἔθιμα λεπτομερῶς ἐκθέτει. Πολλὰ παρὰ τοῦ Βυσσέκ περιγραφόμενα ζῶα ἦσαν τότε νέα εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ τόσα τόσων ἀγνώστων ζώων ἔθιμα ἔτι καὶ σήμερον ἀναγινώσκονται, ἕνεκα τῆς γλαφυρότητος τοῦ ὕφους του.

(1) Τοιοῦτον ἀπάνθρωπον ἀκρωτηριασμὸν ἐπέστησαν οἱ πρέσβεις τοῦ Σουλεϊμάνου παρὰ τῶν Οὐγγρων ὀλίγον πρότερον. Δὲ εἶναι λοιπὸν παράδοξον ἂν οἱ Τούρκοι ἐξήτησαν τῆς ἀντιχριστιανικῆς ταύτης πράξεως ἐκδίκασιν.

(2) Τρεῖς, λέγουσιν, ἦσαν αἱ ἐπιθυμίαι τοῦ Σουλεϊμάνου, νὰ τελευτήσῃ τὸν μεγαλοπρεπὴ του ναόν, νὰ ἐπισκευάσῃ τῶν Βυζαντινῶν τὰ ἀρχαῖα ὀδραγωγεῖα, καὶ νὰ κατακτήσῃ τὴν Βιέννην. Καὶ τὰ μὲν δύο ἐτετέλεσεν, ἀλλ' εἰς τὸ τρίτον ἐμπεδιώθησαν οἱ πύθοι του· διὰ τοῦτο ἐκάλεσε πάντοτε τὴν Βιέννην, ἀτιμίαν καὶ αἰσχρὸς αὐτοῦ. *De decus et ignominiam suam*. σελ. 384.

(3) Εὐνοίαν ἦτο τότε νὰ διδῇ δωρεάν ὁ Σουλτάνος κατοικίαν εἰς τοὺς πρέσβεις, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν ταῦτον ἐχορήγηε ἡ διοίκησις κατ' ἑτος τετρακισία χρυσὰ δουκάτα (*quadringenti aurea, quos ducatos vocant*). Ἀλλ' ὁ Βυσσέκ, διὰ ν' ἀπαλλάχθῃ ἀπὸ τοιοῦτο κατάλυμα, ὑπεσχέθη εἰς τοὺς *Tzavusades*, νὰ πληρώσῃ ὁ ἴδιος τὰ ἔξοδα τοῦ νέου. Ἐπειδὴ δὲ ἐχρημάζετο ἀνωτέρα αἰετα διὰ νὰ μετακινήσῃ, ἔλαβεν αὐτὴν διὰ φροντίδος τοῦ μεγάλου Βεζύρου Ρουστάν.

Ἀφίνων τὰ τοιαῦτα διηγήματα, καὶ πάμπολλα ἄλλα ἀφορῶντα τὰς ἀνταρτίας τῶν υἱῶν τοῦ Σουλτάνου, ἐρχομαι εἰς τὰ ἀκόλουθα, τὰ ὅποια λεπτομερῶς διηγεῖται εἰς φίλον του τινά, διὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ ἀλλαχόθεν αὐτὰ καὶ ταρχθῇ. « Ἐνῶ ἡ Οὐγγαρία εὐρίσκετο εἰς ταρχάς, ἐφθασε πρὸς ἐμὲ γραμματοφόρος τοῦ Καίσαρος. Οἱ πασσάδες δὲν τὸν ὠδήγησαν κατ' εὐθείαν πρὸς ἐμὲ κατὰ τὸ σύνθημα, ἀλλ' ἠθέλησαν πρότερον νὰ τὸν φέρωσιν εἰς τὸ Διδάκιον, ἐπιθυμοῦντες νὰ μάθωσι πρὸ ἐμοῦ τί ἐμπεριείχον αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Καίσαρος. Ἰπποπεύοντο ὅτι κρύπτων τὰ πλείοτερα δὲν ἐκοινοποιοῦν πιστῶς τὴν ἐννοίαν τῶν γραμμάτων. Ὁ γραμματοφόρος, προβλέπων τὰ μέλλοντα, ἐκρυψε τὰς ἐπιστολάς τοῦ Καίσαρος, καὶ ἔδειξε μόνον τὰς τῶν φίλων. Ἀρχή-τεα εἶχεν εἰδοποιηθῇ παρὰ τοῦ διερμηνέως αὐτῶν Ἰβραχίμ, Πολωνοῦ (1), ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ αἱ διαπραγματευόμεναι ἀποκρύφους ὑποθέσεις ἐγράφοντο ὄχι μὲ γράμματα κοινά, ἀλλὰ μὲ νέον εἶδος σημείων, λεγομένων *tzifrai* (2). Ἐνῶ ἐξέταζαν τὰ γράμματα ὅλα, ἔπεσαν τυχαίως εἰς ἐπιστολὴν φίλου μου τινὸς Βουργουνίου Γραμματικοῦ. Ἀπέδειξεν ὁ Ἰβραχίμ, ὅτι ὁ λεπτότατος ἥχρτης, ἦτο γραμμένος μὲ γράμματα διαφανῇ, καὶ κατὰ τρόπον ἀσυνείθιστον. Εἶπεν ὅτι εὗρηκε τὴν ὑπόθεσιν, καὶ παρσιτήσας τὰς ἄλλας τοὺς ἐδεδαίωσεν ὅτι αὕτη περιείχε τὸ ζητούμενον. Ταύτην ἀποσφραγίσαντες οἱ πασσάδες, ἐπρόσταξαν νὰ τὴν ἀναγνώσῃ καὶ ἐρμηνεύσῃ. Ὅλοι ἐστέκοντο μὲ ἀνοιχτὸν στόμα. Ὁ δὲ Ἰβραχίμ εἶπεν ὅτι εἶναι ἀνίκανος νὰ γνωρίσῃ οὔτε ἓνα γράμμα. Οἱ πασσάδες ἐθύμωκσαν, καὶ τὸν ἠρώτησαν, ἂν δὲν ἔμαθε ποτέ, ἢ ἂν ἐξέμαθε παντελῶς τὰ χριστιανικὰ γράμματα. Ἐκείνος δὲ ἀπεκρίθη, ὅτι τοιαῦτα γράμματα ἀναγινώσκουν μόνοι οἱ μυστικοσύμβουλοι τῶν Ἡγεμόνων, καὶ ὅτι ὁ ἴδιος δὲν τὰ γνωρίζει καλά.—Ἄν λοιπὸν οὕτως ἔχῃ, εἶπον ἐκεῖνοι, διατί δὲν τρέχεις εἰς τὸν γραμματέα τοῦ Βενετοῦ Βαΐλου, ἢ τοῦ Φλωρεντινοῦ; Ἄνευ ἀργοπορίας ὑπάγει ἐκεῖ ὁ Ἰβραχίμ. Τὰ γράμματα ἦσαν τόσον καθαρῶς γραμμένα, ὥστε ἀνεγινώσκοντο καὶ ἀπὸ δεκαετῇ μεираκία. Ἀμφότεροι οἱ γραμματεῖς, μαθόντες ὅτι ἦσαν πρὸς ἐμὲ γραμμένα, πάραυτα τ' ἀπέβαλαν, προσοσιζόμενοι ὅτι τοιαῦτα δὲν ἀναγινώσκονται πάρεξ ἀπ' ἐκείνον μετὰ τοῦ ὁ-

(1) Οὗτος ἦτο τότε ὁ πρῶτος διερμηνεὺς τῶν Τούρκων. *Ebrahimus primarius Turcae interpretes*. σελ. 319. Ἀλλαχόθεν τὸν λέγει *Primarius dragomanus* (338) Ἐξέπεσεν ἐκ τῆς θέσεώς του ἕνεκα τοῦ Γάλλου πρέσβεως Λαθινίου, ὁ Βυσσέκ τὸν ἀλυπῆθη, μαλονότι, κατὰ τὸ λέγειν του, ἀντενῆργε εἰς τὰ ζητήματά του, καὶ διὰ παρακλήσεως αὐτοῦ ἔλαβε πάλιν τὴν προτέραν του θέσιν, ὅτε καὶ εὐκρινέστερον συνῆργε εἰς εὐδόκωσιν τῶν ὑποθέσεων τοῦ Βυσσέκ. σελ. 339. Οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ τότε, ὡς καὶ πολὺ μετὰ ταῦτα, εἶχον ἄλλογενεῖς διερμηνεῖς, Ἑβραίους, Λατίνους, Εἰσωμάτας καὶ Ἰταλὸν τινα Γάμπαν (1618), ἡγεμόνα ἀκολουθῶς ἐγκατασταθέντα τῆς Μολδαβίας. Κατὰ τὸ 1660, ἀρχίζουν οἱ Γραικοὶ διερμηνεῖς ἀπὸ τὸν Παναγιωτάκη, πρότερον διερμηνέα τοῦ Γερμανοῦ πρέσβεως. Ἰδ. Λόγιον Ἑρμην. Ἰουνίου 1818.

(2) *Quos tzifras vocaverunt*.

ποίου ἦσαν, συμπεφωνημένα τὰ σημεῖα. Ἐπιστρέψαντος τοῦ Ἰβραχὴμ ἀπράκτου, ἐσκέφθησαν οἱ πασάδες περὶ τοῦ πρακτέου. Τότε εἷς (τὸν ὁποῖον ἄγνωστος) ἔδωκε τὴν ἀκόλουθον γνώμην. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἰσέρχεται Πατριάρχης, πολλῶν γραμμάτων ἔμπειρος. Οὗτος, ἐπειδὴ εἶναι καὶ γέρον καὶ χριστιανός, εἶναι νομίζω, ἱκανός ν' ἀναγνώσῃ τὰ γράμματα ταῦτα, ἀλλέως οὐδεὶς ἄλλος. Ὅλοι ἐσυμφώνησαν. Ἀλλ' ὁ Πατριάρχης εἶπεν ὅτι οὐδὲ ἰῶτα ἐξ αὐτῶν γνωρίζει· ὅτι τὰ γράμματα οὔτε Ἑλληνικά, οὔτε Λατινικά, οὔτε Ἑβραϊκά, οὔτε Χελδαϊκά εἶναι. Οὕτω ἀκάρπως ἐπανήλθεν ὁ Ἰβραχὴμ. Τότε ὁ Χαλὴ Πασᾶς, μετὰ τὴν συνήθη αὐτοῦ ἀνοησίαν, εἶπε στραφεῖς πρὸς τὸν Ῥουστάν·—Ἀδελφέ, ἐνθ' ἡμῶμαι, ὅτι εἶχα πρότινος κειροῦ ὑπερέτην Ἰταλὸν ἔμπειρον ὅλων τῶν γλωσσῶν καὶ γραμμάτων· ἂν οὗτος ἔζη, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἠδύνατο ν' ἀναγνώσῃ καὶ μεθερμηνεύσῃ τὰ γράμματα ταῦτα· ἀλλὰ πρὸ κειροῦ ἀπέθανεν. Ἀγνοοῦντες λοιπὸν τί ἄλλο νὰ πράξωσιν, ἀπεράσισαν ν' ἀποστείλωσι πρὸς ἡμᾶς τὰ γράμματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα οὐδὲν πλέον ἐπερίμεναν. Ταῦτα πάντα μαθὼν ἀπὸ τὸν Ἰβραχὴμ (διότι δὲν ἠδύνατο νὰ μετὰ κρύψῃ), σφοδρότατα ὠργίσθη διότι παρεμπόδισαν τὰς ἐπιστολάς μου μὴ σεβόμενοι τὸ δημόσιον δίκαιον καὶ τὸν Κεῖσαρ αὐτὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προέρχονται. Τὸν διέταξα νὰ περιμένη ὅπως μεταφέρῃ τὴν ἐπαύριον εἰς τοὺς πασάδας τινὰ ἐξ αὐτῶν τῶν γραμμάτων μεταφρασμένα. Ἐμφανισθέντα τὴν ἐπιούσαν εἰς τὸ Διδάνιον, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ πασάδες· ἂν ἀνέγνωσας τὰ γράμματα. — Τόσον εὐκόλα, ἀπεκρίθη ὁ Ἰβραχὴμ, ὅσον καὶ τὸ ὄνομά του· ἐνταυτῷ δὲ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτοὺς τινὰ τὰ ὁποῖα ἐπεθύμουν νὰ τοῖς διακοινώσω. Τότε, εἶπεν ὁ Ῥουστάν, ὁ πρέσβυς οὗτος εἶναι νέος, καὶ καταλαμβάνει ὅσα δὲν ἠδυνήθη γέρον Πατριάρχης ν' ἀναγνώσῃ· ἀναμφιδύως θέλει γενῇ μέγας ἄνθρωπος ἂν γράσῃ (1).

Μετὰ τινὰς ἡμέρας, ἐνῷ συνδιελέγετο ὁ πρέσβυς μετὰ τοῦ Ῥουστάν περὶ κοινῶν ὑποθέσεων, στραφεῖς οὗτος πρὸς ἐκείνον μετὰ φιλοφρονέσκατον τρόπον, ἐζήτησε νὰ τὸν πείσῃ νὰ γίνῃ Ὀθωμανός, ὑποσχεθεὶς αὐτῷ δῶρα καὶ ἀξιώματα παρὰ τοῦ Σουλταίνου, καὶ τὴν βεβαίαν τῆς ψυχῆς του σωτηρίαν. Αἰνίττεται δὲ ὁ πρέσβυς ὅτι τὰ γράμματα καὶ ἡ εὐχερὴς αὐτῶν ἀνάγνωσις ἐγέννησαν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν Τούρκων μεγάλην ἰδέαν περὶ τῆς μακροβιότητος αὐτοῦ.

Τὴν διήγησιν ταύτην συγχρόνου καὶ φιλαλήθους ἱστορικοῦ μετέφρασα ὁλόκληρον, διότι ἀποδεικνύει τὴν παχυλὴν ἀμάθειαν τῶν τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει κατοικοῦντων χριστιανῶν. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ Ἰβραχὴμ παντοῦ κατέφυγε διὰ νὰ καλύψῃ τὴν ἀμάθειάν του καὶ εὐχαριστήσῃ τοὺς Τούρ-

κους· καὶ ὁμοίως μ' ὅλας τὰς προσπάθειάς αὐτοῦ, δὲν εὗρέθη ἄνθρωπος ἐντὸς τῆς πολυπληθοῦς ταύτης πόλεως, ἱκανός ν' ἀναγνώσῃ γραφὴν γερμανιστὶ γραμμένην. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πατριάρχαι ἡμῶν δὲν κατεγίνοντο εἰς ξένας σπουδὰς, ἦτον ἐπόμενον νὰ μὴ γνωρίζωσι τοιαῦτα γράμματα.

Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατοικοῦντες πρέσβεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, οἱ παρὰ τοῦ Βυσβέκ ἀναπερόμενοι, ἦσαν ὁ τῆς Γαλλίας, ὁ τῆς Βενετίας, λεγόμενος Βαῦλος, ὁ τῆς Φλωρεντίας καὶ ὁ τῆς Ραγούσης. Μετὰ τοῦ Γάλλου πρέσβεως Λαβινίου (1) ὁ Βυσβέκ εἶχε πολλὰς διενέξεις, διότι ἡ Γαλλία δὲν εἶχε λησμονήσει τὴν αἰχμαλωσίαν Φραγκίσκου τοῦ Α' (2) παρὰ Καρόλου τοῦ Ε' εἰς τὴν Παδίαν, καὶ τὴν πολυχρόνιον πάλην τοῦ μεγάλου τούτου αὐτοκράτορος πρὸς τὴν Γαλλίαν. Μετὰ τῶν πρέσβεων τούτων ὁ Βυσβέκ σχέσεις πολλὰς δὲν εἶχεν.

Ἐπειδὴ γνωρίζομεν σήμερον τὴν θέσιν καὶ τὸ ἐπίσημον τῶν εὐκρίθμων εὐρωπαϊκῶν πρέσβεων εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὐγενῆ τῶν Ὀθωμανῶν συμπεριφορὰν, δὲν εἶναι ἀνοίκειον νὰ ἐξιτορήσω ὅσα πολλάκις ὁ Βυσβέκ διηγεῖται περὶ τε ἐκείνου, τῶν Ὀθωμανῶν φρουρῶν καὶ τῆς μεγίστης κατ' αὐτοῦ κκεντραχίας των. Δὲν νομίζω ὅτι ἐτυραννεῖτο ὁ πρέσβυς οὗτος, ὁ ἐπιστημώτερος τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει πάντων τῶν ἄλλων συναδέλφων πρέσβεων. Εἰς τὴν ἐξιτόρησιν δὲ ταύτην δὲν παραλείπει οὔτε μεγάλα οὔτε μικρά, λέγων ὅτι εἰς τὴν Εὐρώπην θέλουν παραξενισθῇ οἱ πλείότεροι, μηχανάοντες τὴν ἐλευθερίον διάγωγὴν τῶν Ὀθωμανῶν πρὸς τοὺς πρέσβεις τοῦ Καίσαρος (3). Τῆς διαγωγῆς ταύτης τὴν αἰτίαν διαδηλοῖ μόνος του μετέπειτα, καθὼς τὴν ἔμαθε παρὰ τῶν ἰδίων Ὀθωμανῶν. Ἀς ἀκούσωμεν αὐτὸν τὸν Βυσβέκ διηγούμενον· «Ἀς σὲ πληροφορήσω περὶ τῶν ἐνασχολήσεων καὶ τοῦ λοιποῦ βίου μου, καθὼς ἐπιθυμεῖς. Δὲν ἐξέρχομαι τοῦ οἴκου εἰμὶ ὅταν φθάσουν ἐπιστολαὶ τοῦ Καίσαρος, τὰς ὁποίας παραδίδω εἰς τὸν Σουλτάνον, ἢ παράπονα περὶ λεηλασίας καὶ κακοπραγιῶν τῶν Τουρκικῶν φρουρῶν (4)· τοῦτο δὲ συμβαίνει δις ἢ τρίς τοῦ χρόνου. Ἄν ἐπεθύμουν νὰ περιέρχωμαι ἑφιππος τὴν Κωνσταντινούπολιν, δὲν ἠθέλην ἴσως μετὰ τὸ ἀρνηθῇ ὁ φύλαξ μου, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ τοιαύτην χάριν· θέλω μάλλον νὰ πεισθῇ ὅτι ἡ σκληρότης του δὲν με πειράζει διόλου. Ἐμὲ τέρπουν οἱ ἀγροὶ καὶ ἡ ἐξουχία, ὅχι

(1) Fuerat hic Lavinius initio multis modis mihi molestus: ἦτοι, ὁ Λαβίνιος οὗτος κατ' ἀρχὰς παντοίως τρόποις μετ' ἀνόχλει, πηλ. 319.

(2) Πρῶτος ὁ Φραγκίσκος οὗτος συνέθεσε συνθήκην πολιτικὴν μετὰ τοῦ Σουλταίνου. Αἱ μεταγενέστεραι τῶν Τούρκων καὶ Γάλλων βασιλέων ἦσαν ἁπλῶς ἑμπορικαί, καθὼς τοῦ Ἑρρίκου Α', τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ' καὶ Λουδοβίκου ΙΕ', γινόμεναι τὸ 1604 1673 καὶ 1740. — Felix Beaujour. Τόμ. 2, σελ. 324.

(3) Ὁ Βυσβέκ, κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ πῶτός του, καλεῖ τὸν πρέσβυν oratorem, ἑαυτὸν δὲ Censorium oratorem.

(4) Ἐνοεῖ τὰ παράπονα τῶν χριστιανῶν κατὰ τῶν Γεντζάρων φρουρῶν εἰς τὰ σύνορα τῆς Γερμανίας.

(1) Orator isto juvenis est, et ea intelligit quae ne legere quidem potuit senex Patriarcha; haud dubie evadet in vitam magnam, si pervenerit in senectutem. σελ. 189. Ὁ Βυσβέκ ἔγραψε τότε τὸ 36 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

ἡ πόλις αὕτη ἡ ἐτοιμόρροπος, τῆς ὁποίας ἄλλο τῆς προτέρας τῆς εὐκλείας κάλλος δὲν ἔμεινε παρὰ ἡ θέσις. Ἀλλοτε μὲν ἦτον ἐράμιλλος τῆς Ῥώμης, νῦν δὲ ἀναξίως πιεζεται ὑπὸ δουλείαν. Τίνος θεατὴν δὲν θλίβει καὶ δὲν συγκινεῖ ἡ ἀστασία τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων; Τὸν πλειότερόν μου καιρὸν κατατρίβω εἰς τὰ βιβλία μου, καὶ εἰς συνδιαλέξεις μετὰ φίλων καὶ κατόικων τοῦ Σταυροδρομίου (1), τὸ γένος Γενουηνοίων, καὶ ἄλλων, ὅχι ὅμως ἄνευ αἰδεύσεως τοῦ Τζαούση, τοῦ ὁποίου τὴν διαγωγήν καὶ τὸν χαρακτῆρα μάθε ἀπὸ τὰ ἐξῆς. Ἦλθε πρὸς ἐμὲ ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Καίσαρος Βάλδος τις Ἰταλὸς ἐξηκοντούτης, ὅστις ὁδεύων ταχύτερον τοῦ πρέποντος εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ, ἡρώωτησεν. Ὁ ἰατρός διέταξε κλυστῆρα, τὸν ὁποῖον ἔφερεν ὁ φαρμακοποιός· ἀλλ' ὁ Τζαούσης μὲ πολλὴν ἀπανθρωπίαν καὶ τὸν κλυστῆρα καὶ πᾶν ἄλλο φάρμακον ἀπέπεμψεν. Ὁ Τζαούσης οὗτος ἦτο μέχρις ἐσχάτων πρῶτος καὶ ἀγαθός, ἀλλ' αἶφνης ἐδχιμονίσθη, καὶ τόσῃ ἀπανθρωπίαν ἐδειξεν, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸν ὑποφέρω ἀπειλοῦντα τοῦς εἰσερχομένους μὲ ξύλα καὶ μάστιγας. Ἀφοῦ τόσον μὲ παρώργισεν, ἀπερῆσισα νὰ τὸν δείξω πόσον μάταια ἦσαν τὰ ἀνόητα καὶ παιδαριώδη φρόνητά του. Ἔθεσα λοιπὸν ἕνα μου ὑπρέτην πλησίον τοῦ πυλῶνος, ἔσωθεν κλεισμένου διὰ μοχλοῦ, προσταξας νὰ μὴν ἀνοίξῃ εἰς οὐδένα ἄνευ ἰδίως μου ἀδείας. Τὸ πρῶτ' ἦλθεν ὁ Τζαούσης, κατὰ τὸ σύνθημα ν' ἀνοίξῃ τὸν πυλῶνα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ κλεῖς δὲν ὠρέλει, ἐνόησεν ὅτι ὁ πυλὼν ἦτον ἔσωθεν κλεισμένος. Ἐρώναξεν εἰς τὸν ἀνθρώπον μου, φαινόμενον διὰ τοῦ ῥήγματος τῶν πτυχῶν ν' ἀνοίξῃ. Ὁ ὑπρέτης μου ὅμως ἐναντιόναται, καὶ ὁ Τζαούσης ὀργίζεται καὶ βλασφημεῖ. Τότε λέγει ὁ ὑπρέτης·— Φώναζε ὅσον θέλεις, ἐδῶ δὲν ἐμβαίνει οὔτε σὺ, οὔτε ἄλλος κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς σου. Διατί ἐγὼ νὰ σὲ ἀνοίξω, καὶ ὅχι ἐσὺ ἡμεῖς; Ἐσὺ μᾶς κλείεις μέσκα, καὶ ἐγὼ σὲ κλείω ἔξω. Ἐσὺ ἔσωθεν κλείεις τὸν πυλῶνα ὅσον θέλεις, ἐγὼ θέλω φροντίζει νὰ εἶναι ἔσωθεν κλειστός. Τότε ἐρωτᾷ ὁ Τζαούσης·— Ὅτ' ἔτι διέταξεν ὁ πρέσβυς; Ὁ ὑπρέτης ἀποκρίνεται·— Ναί. — Ἄφες με μόνον νὰ βάλω τὸν ἵππον εἰς τὸν σταῦλον. — Δὲν τὸ συγχωρῶ. — Δός με λοιπὸν ὀλίγην τροφήν τοῦ ἵππου. — Ἐχει τόσῃν εἰς τὴν γειτονίαν, ὕπαγε καὶ ἀγύρασε. — Ἐσυνεβίβη ποτὲ μὲν νὰ ἔχω ὁμοτράπεζόν μου τὸν Τζαούσην αὐτόν, ποτὲ δὲ ἀπὸ τὴν τράπεζάν μου νὰ τὸν στέλλω τροφήν. Τώρα ὅμως ἥλλαξεν ἡ τύχη καὶ ἐστέκετο ἔξω νῆστις μὲ τὸν ἵππον τοῦ δεμένον εἰς παρακαείμενον πλάτανον. Καὶ ἐπειδὴ διαβχίνοντες παστᾶδες, καὶ πολλοὶ πορφυροφόροι ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα εἰς τὰ ἴδια, ἔβλεπον τὸν ἵππον τοῦ Τζαούση, γνωστὸν ἐκ τῆς στολῆς του, τρώγοντα χόρτον εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ πλατάνου, ἠρώτησαν διατί στέκεται ἐκεῖ καὶ ὅχι εἰς τὸν σταῦλον ὅπως ἄλλοτε. Ὁ δὲ Τζαούσης διηγῆθη τὰ διατρέχοντα, ὅτι καθὼς ἔκλειεν ἡμεῖς μέσκα, οὕτω καὶ

ἡμεῖς ἐκλείσαμεν αὐτὸν ἔξω, καὶ ὅχι μόνον ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἵππον του, καὶ ἐστερήσαμεν καὶ αὐτὸν καὶ τὸν ἵππον τροφῆς. Ταῦτα γενόμενα γνωστά καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς παστᾶδας ἐπροξένησαν πολλὴν γέλωτα. Ἐκτοτε ἐφάνη μάταιον καὶ ἀνωφελές τὸ νὰ κλείωσι τὰς πύλας, ἀφοῦ ἐγὼ ἐκαταφρόνουν τοιαῦτα παράλογα βάσανα. Μετ' ὀλίγον ἀνεχώρησεν ὁ Τζαούσης οὗτος, καὶ ἤρχισαμεν νὰ ἔχωμεν φρουράν ἐλευθεριωτέραν. »

Ταῦτα λεπτομερῶς διηγῆθη ὁ Βυσβέκ διὰ νὰ μάθῃ ὁ φίλος τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ τῶν Τούρκων τὴν καταφορὰν κατὰ τοῦ πρέσβους. Οὕτω δέστερα εἶναι τὰ μετέπειτα γραφόμενα, καὶ ἀξία προσοχῆς παντός ἱστοροῦντος τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμαίας τοῦ Σουλεϊμάνου βασιλείας. Τὰς μαρτυρίας ταύτας θεωρῶ λίαν πολυτίμους, ὡς γραφόμενας παρ' ἀνδρὸς φιλαλήθους καὶ αὐτόπτου. Ἐπιθυμοῦντες νὰ μάθωμεν τὴν ἀληθῆ ἱστορίαν ὅχι μόνον τοῦ βίου τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, ὀφείλομεν νὰ συμβουλευώμεθα συγχρόνους καὶ αὐτόπτας τῶν ἱστορουμένων, ἐκείνων μάλιστα τῶν ὁποίων τὸν νοῦν καὶ τὸν χαρακτῆρα ἐξετιμήσαμεν.

α Ἡμέρας τινὰς μετὰ ταῦτα, λέγει ὁ Βυσβέκ, ἀνέρερε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὁ Μέγας Βεζύρης Ῥουστάν, λαβὼν ἀφορμὴν παρ' ἀρχοντός τινος, προσελθόντος χάριν χειρετισμοῦ, καὶ μεγάλως τιμωμένου διὰ τὴν εὐσεβείαν καὶ ἀγιότητα αὐτοῦ. Οὗτος ἠρώτησε τὸν Ῥουστάν, διατί, ἐνῶ ἦτον τόσον προσηγνῆς ἡ διχόνοια τῶν υἱῶν τοῦ Σουλτάνου, καὶ τόσαι στάσεις ἐπαπειλοῦντο, δὲν ἐσυμφώνει εἰρήνην μετὰ τοῦ Καίσαρος, ἀπαλλάττων οὕτω τὸν Σουλεϊμάνον αὐτῆς τῆς φροντίδος. Τὸ ἐπιθυμῶ καὶ ἐγώ, λέγει ὁ Ῥουστάν, ἀλλὰ τί νὰ κάμω; Ὅσα ἐγὼ ζετῶ, ὁ πρέσβυς δὲν τὰ παραδέχεται· ὅσα ὁ ἴδιος προτείνει, ἐγὼ πάλιν δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ. Οὔτε δυνάμεθα νὰ τὸν βιάσωμεν. Πόσον δὲν ἐδοκίμασα νὰ τὸν παρασύρω εἰς τὰς προτάσεις μου! Τὸν κρατῶ τόσα ἔτη κατὰκλειστον· μὲ παντοίους τρόπους τὸν τυραννῶ καὶ τὸν κακοποιῶ (1). Ἀλλὰ τί ὠρελοῦμαι; ἀναισθητεῖ εἰς ὅλα· ὁσάκις διέταξαμεν νὰ φρουρῇται ὅσον τὸ δυνατόν στενωτάτα, ὁ ἴδιος κλείεται μέσκα μὲ μοχλοὺς εἰς τὰς θύρας. Μάταιος ὁ κόπος μας. Πᾶς ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ, διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν ἐνόχλησιν, ἤθελε προσέλθει πρὸς τὴν θρησκείαν μας, αὐτὸς ὅμως ἀδιαφορεῖ. »

Ταῦτα ὅλα ῥητῶς λέγει ὁ πρέσβυς ὅτι τὰ ἔμαθεν ἀπ' ἀνθρώπων παρόντας εἰς τὴν συνομιλίαν. Ἀνευ τῶν διασπαφήσεων τούτων, παράδοξος καὶ ἀνεξήγητος εἰς πολλοὺς θὰ ἐφάνετο ἡ τόση πίεσις τοῦ πρέσβους παρὰ τῶν Τούρκων. Τὴν πίεσιν καὶ κακεντρέχειαν ταύτην συχνότατα ἀναφέρει, καὶ δὲν τὸν παραξενίζει, διότι πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Βιέννης εἶχε συμβουλευθῇ τὸν προκατόχον του, τὸν ὁποῖον παρόμοιαι κακοπάθειαι καὶ ἡ ἀχαρίς

(1) Habeo enim, jam multos annos inclusum, multis modis molitus sum et tracto asperere. Σελ. 220.

(1) Parae civibus. σελ. 210.

διατριβή ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶχον θανάτωσι μόλις φθάσαντα εἰς Βιέννην. Παρ' αὐτοῦ, λέγει ὁ Βυσβέκ, ἐμυήθη τὰ μυστήρια τῆς Τουρκικῆς συμπεριφορᾶς, καὶ τὸν ἀγέρωχον καὶ ἀκαμπτον τρόπον τῶν Τούρκων μεγιστάνων. Εὐρισκόμενον αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταχειρίζοντο, καθὼς ὁ ἴδιος πολλάκις λέγει, ὅχι ὡς πρέσβυν ἀλλ' ὡς αἰχμάλωτον· διὰ τῆς ἐπιμονῆς ὁμοῦ καὶ καρτερίας αὐτοῦ ὑπερνήκησεν ὁ μεγαλόψυχος τὰ πάντα, καὶ ἀπῆλauthεν ὅλος τοῦ Καίσαρος τὰς αἰτήσεις. Τὸν λέγω δὲ μεγαλόψυχον, διότι καὶ τοὶ ἀπὸ τόσας συνελθεῖς καὶ διαφόρους ταλαιπωρίας κατατρυχόμενος, δὲν ἐλείψεν ὁμοῦ νὰ διαδηλώσῃ εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ μεγαλεῖον τοῦ Τουρκικοῦ βασιλείου, καὶ παραβάλλων τοὺς συνετοὺς καὶ ὀλιγρκεῖς Τούρκους πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους, νὰ πλέξῃ ἐγκώμια διὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς τοιαῦτα, ὅποια σπανίως ἔκτοτε ἐγράφησαν ἀπὸ περιηγητὰς Εὐρωπαίους, ἢ ἄνδρες οἰκοῦντας ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν. Τοιοῦτοι ἄνδρες εἶναι σπάνιοι, καὶ περιηγητὰς ὁμοίους τοῦ Βυσβέκ σπανίως ἀπαντῶμεν, δυναμένους ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀφιλοξενίας νὰ ἐξιστορήσωσι μὲ τοιαύτην φρόνησιν καὶ τόσον καθάρων νοῦν, τὰ ἐλλείμματα καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἐθνῶν.

Αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις τῶν ἐθνῶν, δὲν εἶχαν κλονισθῇ τότε ὅπως σήμερον. Τὰ πλεοῦστα ἔθνη, ὁσάκις ἀνεφύετο δυσχερὴς τις ὑπόθεσις, ἔπεμπον πρέσβεις, αἵτινες μετὰ τὴν διεκπεραίωσιν τῆς ἐκκρεμοῦς ὑποθέσεως, πάλιν ἐπέστρεφαν εἰς τὰ ἴδια. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλεϊμάνου, τὰ ὁμορα κράτη, Χριστιανικά τε καὶ Μωαμεθανικά, ἔπεμπαν συνεχῶς πρέσβεις εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μάλιστα ἡ Βενετία, ὡς εὐρισκομένη εἰς διηνεκῇ σχεδὸν πόλεμον μετὰ τῆς Τουρκίας. Τοὺς πρέσβεις τούτους οἱ Τούρκοι δὲν ἐμπιστεύοντο, διίσχυρίζόμενοι ὅτι φέρουν πολυειδεῖς ἐντολάς καὶ διαταγὰς, ἐφαρμοζόμενας κατὰ τὰς περιστάσεις. Τὴν ἀπιστίαν ταύτην τῶν Ὀθωμανῶν πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς πρέσβεις, ἀποδίδει ὁ Βυσβέκ εἰς τὴν ἔτιμον καὶ ἀξιόμειπτον πολλῶν Χριστιανῶν ἡγεμόνων διαγωγὴν, παραβινόντων συνθήκας, καὶ λεηλατούντων ἐν καιρῷ εἰρήνης τὰ ὀθωμανικὰ μεθόρια. Ὅτι οἱ πρέσβεις τῶν Χριστιανῶν ἤρχοντο ἔχοντες τοιαύτας ἐντολάς, φέρει τὸ ἀκόλουθον παράδειγμα ὁ Βυσβέκ, ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Πελοποννήσου. «Πρὸ τινος καιροῦ ἐφθασεν ἐδῶ Βενετὸς πρέσβυς, ὅταν μεταξὺ Τούρκων καὶ Βενετῶν λόγος πολὺς ἐγένετο περὶ παραδόσεως τοῦ Ναυπλίου, πόλεως τῆς Ἑλλάδος ἢ Ῥωμανίας εἰς τὸν Βασιλέα τῶν Τούρκων (1). Διετάχθη δὲ ὁ πρέσβυς παρὰ τῆς Γερουσίας τὰ πάντα νὰ ὑποκινήσῃ διὰ νὰ μὴ παραδώσῃ τὸ Ναύπλιον· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παράδοσιν νὰ συγκατανεύσῃ παρὰ νὰ ἔλθῃ εἰς πόλεμον (2). Ταῦτας τὰς

διαταγὰς τῆς Γερουσίας ἔμαθαν οἱ Τούρκοι διὰ προδοσίας τινῶν Βενετῶν· ὁ δὲ πρέσβυς ἀγνοῶν τοῦτο ἤρχισε μὲ ἐλαφρὰς προτάσεις· ν' ἀνιχνεύῃ τὴν διαθεσὴν τῶν Μεγιστάνων· ἀλλ' οὗτοι ἀπῆλθον νὰ τοὺς κοινοποιήσῃ ὅλας τοὺς τὰς διαταγὰς. Ὁ δὲ πρέσβυς ἀπεκρίθη ὅτι ἐκτὸς τούτων ἄλλας δὲν ἔχει. Οἱ πασσάδες τέλος ὀργιζόμενοι τὸν εἶπαν μὲ τρόπον ἀγέρωχον, ὅτι ὁ Σουλτάνος δὲν ἐμπαίζεται μὲ τὰ τοιαῦτα, ὅτι γνωρίζουν ὅλας τοὺς τὰς διαταγὰς, τὰς ὁποίας καὶ ἐξέθεσαν συμφώνως μετὰ τῶν ἰδικῶν του. Ἄν δὲν ἐφκνέρονε λοιπὸν τὰ πάντα, ἤθελαν τὸν μεταχειρισθῇ ὡς ἀπαιτῶνα καὶ φούσπην, καὶ τιμωρήσαι ὡς τοιοῦτον· ὅτι βέβαιος ἦθελαν εἶσθαι τῆς δημοκρατίας ὁ ὄλεθρος, καὶ ἀκάθεκτος ἡ ὀργὴ τοῦ Σουλεϊμάνου κατὰ τοσούτης δολιότητος. Ἄς μὴ βραδύνη λοιπὸν νὰ φανερώσῃ τὰς διαταγὰς του. Ἄν ὁμοῦς ἐδίσταζεν, ἄς μὴ τρέμει μ' ἐλπίδα εἰρήνης ἢ ἄλλης ὠφελείας ἐκ τῆς μετανοίας του. Ὁ Σουλεϊμάνος οὐδένα παρακαλεῖ· χάρις τῷ Θεῷ ἔχει δυνάμεις τὰ πάντα νὰ νικήσῃ. Ὁ πρέσβυς σφοδρότατα συγκινούμενος ἀπὸ τὰς ὀριλίας ταύτης, καὶ νομίζων ὅτι ματαίως κρύπτει ὅσα ἦσαν γνωστότατα, διεδήλωσεν ἀδιστακτικῶς ὅσας διαταγὰς ἔλαθε παρὰ τῆς Γερουσίας. Ἐνεκ τῆς διαγωγῆς ταύτης μεγάλως κατ' αὐτοῦ ὀργίσθη ἡ ἐν Βενετίᾳ Γερουσία. ὁ ἑκτοτα, λέγει ὁ Βυσβέκ, οἱ Τούρκοι ἐφέροντο μὲ πολλὴν δυσπιστίαν πρὸς πάντας τοὺς πρέσβεις, μὴ πιστεύοντες ποτὲ τὰς ὁδηγίας των. Τὸν Βελδουβίκιον, πρέσβυν τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου, καὶ ἄλλους ὁμοίους αὐτοῦ, πλεοῦτερον τῶν δεκαοκτῶ μηνῶν ἐκράτησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος.

Α. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ.
(Ἐπεται συνέχεια.)

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ ΖΑΛΑΚΩΣΤΑ.

— 600 —

Φίλιππε φίλε!

Περίεργος συγκυρία! Μόλις πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἀναφέρων ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Κ. Θ. Ὀρφανίδην περὶ τοῦ πένθους τὸ ὅποιον ἐνεποίησε καὶ εἰς ἐμὲ ὁ ἄωρος θάνατος τοῦ Γ. Ζαλακώστα, παρεκίνουν αὐτὸν ἵνα γράψῃ τι περὶ τοῦ ἀρτίως ἀνερπαγέντος ἀπὸ τὴν ἡμετέραν τῶν γραμμάτων πολιτείαν ποιητοῦ, καὶ οὕτω πῶς νὰ ἐξοφλήσῃ εὐγενῶς τὸν μετ' αὐτοῦ παλαιὸν λοχριασμόν, καὶ ἰδοὺ τὸ φυλλάδιον τῆς *Παρδώρας* τῆς 15 Σεπτεμβρίου ἔφερε δημοσιευμένον ἀξιόλογον ἄρθρον ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ Θεοδώρου Ὀρφανίδου.

Τὸ ἀνέγνων μετὰ βχθείας συγκινήσεως καὶ λαμ-

(1) Ἡ πόλις αὕτη μετὰ τῆς Μονεμβασίας, παρεδόθη εἰς τὸν Σουλεϊμάνον τὸ 1540.

(2) Ἰδοὺ τὸ Λατινικὸν κείμενον τοῦ Βυσβέκ. Qui cum haberet in mandatis à suo senatu, ut omnia exspectaretur si qua

ratione eum Turcis salva Neapoli transigere posset quae ubi fecisset, potius quam ad bellum veniretur, demum in ejus urbis deditionem consentiret. 221.